Отримано 27.05.2026р.
Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.117
д. філол. н., проф.
Стишов О.А.
О. Стишов

Голові
спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.117
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка
докторові філологічних наук,
професору, професорові кафедри
української мови факультету
української філології, культури і
мистецтва
Олександру СТИШОВУ

РЕЦЕНЗІЯ
офіційного рецензента
Юлдашевої Людмили Петрівни,
кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри
української літератури, компаративістики і грінченкознавства
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
на дисертацію **Сергія Сергійовича Притули**
«Структурно-семантичні та прагматичні особливості українських кінозаголовків XXI ст.», подану до захисту на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія
галузь знань 03 Гуманітарні науки

Актуальність теми дослідження. Плідність сучасних ономастичних, медіалінгвістичних та прагмалінгвістичних студій значною мірою зумовлена новітнім антропоцентричним і когнітивно-комунікативним підходом до аналізу мовних явищ. У центрі уваги сучасної лінгвістики перебуває вже не лише мовна одиниця як формальний знак, а передусім її здатність акумулювати культурні сенси, відображати специфіку колективної свідомості, моделювати комунікативні стратегії та впливати на рецептивне сприйняття адресата. Саме тому особливої актуальності набувають дослідження тих номінативних одиниць, що функціюють у сучасному медіапросторі та поєднують мовну, культурну, естетичну й прагматичну природу. Одним із таких феноменів є кінозаголовок –

специфічний різновид власної назви, що перебуває на перетині тексту, паратексту, медіадискурсу й культурної комунікації.

Активний етап розвитку кінематографу супроводжується не лише кількісним зростанням кінопродукції, а й помітною трансформацією мовних моделей репрезентації аудіовізуального мистецтва. Розширення цифрового медіапростору, створення стримінгових платформ, посилення ролі рекламно-атрактивного компонента сучасної культури суттєво актуалізували проблему кінозаголовка як засобу номінації, інтерпретації та прагматичного впливу на реципієнта. Заголовок сучасного фільму вже не виконує винятково ідентифікаційної функції: він стає важливим елементом комунікативної стратегії, носієм концептуальної інформації, механізмом створення емоційного очікування та інструментом формування рецептивної установки глядача.

У цьому контексті дисертація Сергія Сергійовича Притули «Структурно-семантичні та прагматичні особливості українських кінозаголовків XXI ст.» є своєчасним, науково вмотивованим і концептуально цілісним дослідженням, що органічно вписується в сучасний парадигмальний простір лінгвоукраїністики. Робота репрезентує комплексний підхід до аналізу кінозаголовків як багатовимірних мовних утворень, у яких взаємодіють структурно-семантичний, прагматичний, інтертекстуальний і культурний компоненти.

Актуальність рецензованої роботи зумовлена також недостатнім рівнем опрацювання українських кінозаголовків у сучасному мовознавстві. Попри наявність окремих наукових розвідок, присвячених заголовкам художніх творів, медіатекстів чи окремих типів онімів, українські кінозаголовки XXI століття досі не були предметом системного багатоаспектного аналізу. Саме тому звернення дисертанта до структурної організації, семантичного наповнення, мотиваційних моделей, прагматичних механізмів та інтертекстуальних особливостей кінозаголовків є не лише виправданим, а й необхідним для подальшого розвитку української ономастики, медіалінгвістики, прагмалінгвістики та теорії номінації.

Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних). Не викликає сумнівів і наукова новизна рецензованої праці. У роботі вперше в українському мовознавстві здійснено комплексний аналіз українських кінозаголовків XXI століття за сукупністю структурних, семантичних і прагматичних параметрів; виокремлено тематичні групи кінозаголовків, описано їхні структурно-синтаксичні моделі, проаналізовано мотиваційні типи та інтертекстуальні механізми, а також схарактеризовано особливості мовної гри й прагматичних інтенцій у сучасному українському кінопросторі.

Помітною перевагою дисертації є прагнення автора простежити механізми рецептивного сприйняття кінозаголовків, прагматичного впливу та культурної семантизації (с. 156–163). У роботі переконливо доведено, що сучасний український кінозаголовок є важливим інструментом комунікативного моделювання, здатним формувати очікування реципієнта, активізувати культурні асоціації та репрезентувати авторські інтенції.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Теоретичне значення наукової розвідки Сергія Сергійовича Притули полягає передусім в узагальненні та подальшому розвитку теоретичних положень сучасної ономастики, теорії номінації, медіалінгвістики та прагмалінгвістики. Рецензована праця істотно розширює наукові уявлення про кінозаголовок як специфічний різновид онімної одиниці, що функціює в системі сучасного медіадискурсу та поєднує структурно-семантичні, прагматичні, інтертекстуальні й рецептивні характеристики.

Вагомим є й прикладний потенціал дослідження. Запропоновані в роботі спостереження щодо механізмів ефективного назвотворення можуть бути використані в практиці номінування фільмів і просуванні кінопродуктів у сучасному медіапросторі та кіноіндустрії. У цьому аспекті дисертація виходить

за межі суто теоретичного мовознавчого аналізу й набуває для сфери сучасної культурної комунікації практичного значення.

Фактологійний матеріал дисертації, здійснені класифікації та наукові узагальнення можуть бути використані також у лінгводидактиці, у науково-пошуковій роботі студентів, аспірантів і докторантів, а також у подальших дослідженнях сучасного українського медійного й культурного простору.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова обґрунтованість результатів наукової студії Сергія Сергійовича Притули не викликає сумнівів, оскільки робота є однією з перших у сучасній українській лінгвістиці спроб комплексного й різноаспектного аналізу українських кінозаголовків XXI століття як особливого типу онімних одиниць, що функціюють у просторі сучасного медіадискурсу. Дисертантові вдалося переконливо окреслити їхнє місце в сучасному онімному просторі української мови, виявити специфіку їхньої структурної організації, семантичного наповнення, прагматичного потенціалу та інтертекстуальних механізмів.

Аргументованість основних положень дисертації забезпечує передусім значний за обсягом репрезентативний фактичний матеріал, дібраний із сучасних національних кіноресурсів та спеціалізованих онлайн-платформ. У роботі проаналізовано 1554 українські кінозаголовки XXI століття, що дало змогу сформувати для системного наукового аналізу достовірну джерельну базу. Широта охоплення матеріалу забезпечує переконливість класифікацій, обґрунтованість структурно-семантичних типологій і виваженість прагматичних узагальнень.

Належний рівень наукової обґрунтованості роботи забезпечений також комплексним характером використаних методів дослідження. Дисертант послідовно й доцільно застосовує метод лінгвістичного опису, структурно-семантичний аналіз, компонентний аналіз, метод класифікації та систематизації,

когнітивно-ономасіологійний аналіз, інтерпретаційний метод і метод кількісних підрахунків. Поєднання кількісного та якісного аналізу дало змогу авторові уникнути фрагментарності в описі мовного матеріалу та забезпечити всебічне осмислення кінозаголовків як багаторівневих мовних утворень.

Заслуговує поцінування й високий рівень наукової культури дисертанта: робота вирізняється термінологійною коректністю, логічністю викладу, послідовністю аргументації та виваженістю наукових узагальнень. Репрезентація ілюстративного матеріалу є чіткою та системною, а висновки до розділів і загальні висновки корелюють із поставленими завданнями й переконливо підсумовують результати проведеного дослідження.

Наукові положення, рекомендації та узагальнення, сформульовані в дисертації, достатньо аргументовані, методологічно виважені й мають належний ступінь достовірності.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Вважаємо, що загальний рівень дисертаційної роботи С. С. Притули засвідчує глибину й загальну обізнаність у відповідній науковій проблематиці, оволодіння методологією наукового пошуку, зумовлює теоретичну та практичну переконливість наведених міркувань.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях. Дисертація належно апробована, про що свідчить активна участь здобувача в науковій комунікації та відкритість його дослідницьких положень до фахового обговорення. Основні теоретичні положення й практичні результати дисертації були представлені на засіданнях кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, а також у доповідях на низці міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях є достатньою. За темою дослідження опубліковано 7 одноосібних наукових праць,

серед яких 4 статті у фахових виданнях України та 3 публікації апробаційного характеру. Зазначені публікації репрезентують ключові напрями роботи й відображають її основні результати.

Публікації здобувача є одноосібними, що засвідчує самостійність виконаного дослідження та персональний внесок автора в розроблення заявленої проблематики. Їхній зміст корелює зі структурою дисертації, її метою, завданнями та висновками.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу. Логіка дослідження зумовила структуру рецензованої праці, що вирізняється композиційною цілісністю та внутрішньою послідовністю. Робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації – 195 сторінок, обсяг основного тексту – 152 сторінки, список використаної літератури нараховує 204 найменування.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, джерельну базу, методи дослідження, наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, подано відомості про апробацію результатів і публікації здобувача. Вступна частина є змістовною та відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць.

Теоретичний розділ формує надійну методологійну основу роботи: у ньому систематизовано основні підходи до вивчення заголовка в сучасному мовознавстві, окреслено статус кінозаголовка в системі власних назв, висвітлено його функційні, структурні та прагматичні характеристики. Автор не лише ґрунтовно реферує наукові концепції, а й прагне критично їх осмислити, формуючи власне бачення досліджуваного явища.

Аналітичні розділи дисертації містять переконливий аналіз структурно-семантичної організації українських кінозаголовків. Заслуговує схвалення

запропонована дисертантом типологія тематичних груп (с. 71–82), структурних моделей (с. 99–119) і мотиваційних різновидів кінозаголовків (с.132–142). Особливо переконливими є спостереження автора щодо мовної гри (с. 91–99), графічних іншомовностей (с. 98–99) та прецедентних феноменів (с. 122–132) у сучасному кінозаголовкотворенні. Кожен із розділів логічно виструнчений, а в сукупності вони формують цілісну наукову концепцію.

Продуманість класифікацій, чіткість критеріїв групування матеріалу та поєднання якісного й кількісного аналізу забезпечують наукову обґрунтованість зроблених висновків.

Дисертація справляє враження самостійної та завершеної наукової студії. Самостійність дослідження виявляється в доборі й систематизації фактичного матеріалу, розробленні класифікацій, формулюванні висновків, інтерпретації кінозаголовків у широкому лінгвістичному й культурному контексті. Завершеність роботи засвідчена цілісністю її концепції, відповідністю між метою, завданнями, методами, змістом розділів і загальними висновками.

Оформлення дисертації загалом відповідає чинним вимогам до кваліфікаційних наукових праць. Обсяг роботи є достатнім для розкриття заявленої проблематики, структура – раціональною, список використаної літератури – репрезентативним, додатки – функційно виправданими. Матеріал викладено науковим стилем, із дотриманням логіки аргументації та термінологійної послідовності.

Дотримання академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Аналіз дисертації Сергія Сергійовича Притули та наукових публікацій, у яких висвітлено основні результати дослідження, дає підстави стверджувати, що роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності. У студії коректно представлено наукові джерела, належно оформлено покликання на праці українських і зарубіжних дослідників.

Дисертант послідовно розмежовує власні спостереження, узагальнення й інтерпретації та положення, запозичені з наукової літератури. У роботі наявна авторська аналітична позиція, що виявляється в уточненні понятєво-термінологійного апарату, класифікації кінозаголовків, інтерпретації фактичного матеріалу та формулюванні висновків.

Фактичний матеріал дослідження має чітко визначені джерела походження: «База національних фільмів України», онлайн-ресурс DzygaMDB та стримінгова онлайн-платформа Takflix. Така відкритість джерельної бази забезпечує можливість перевірки матеріалу, що є важливою умовою академічної прозорості.

Ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації в дисертації та наукових публікаціях не виявлено. Це дає підстави стверджувати, що дисертаційна праця відповідає вимогам академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи наукову концепцію дисертації Сергія Сергійовича Притули, її актуальність, методологійну виваженість, репрезентативність фактичного матеріалу та переконливість більшості сформульованих положень, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваги й побажання, що мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер і відкривають перспективи подальших наукових пошуків.

1. У роботі подекуди спостерігається надмірна деталізація теоретичних положень, що дещо ускладнює сприйняття окремих фрагментів дослідження.

2. У дисертації можна було б чіткіше розмежувати поняття «кінозаголовок» і «фільмонім» у функційному аспекті, оскільки в окремих фрагментах роботи ці терміни вжито як абсолютні синоніми.

3. У дисертації продуктивно використано поняття інтертекстуальності та прецедентності, що дало змогу авторові переконливо простежити культурні механізми формування сучасних кінозаголовків. Водночас теоретичний аспект інтертекстуальних зв'язків міг би бути ще ширше інтегрований у прагматичний

аналіз назв фільмів. Зокрема, перспективним видається глибше висвітлення рецептивного потенціалу прецедентних феноменів та специфіки їхнього функціювання в масовій культурі й цифровому медіапросторі.

4. Окремі положення структурно-семантичного аналізу могли б бути підсилені функційно-комунікативним аспектом. Зокрема, у процесі класифікації кінозаголовків-речень доцільним було б ширше врахувати роль інтонаційних параметрів, актуального членування та фокусування інформації, адже саме вони часто визначають прагматичний ефект назви й механізм її рецептивного сприйняття.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Висловлені зауваги й міркування не ставлять під сумнів наукову цінність дисертації, не знижують теоретичної та практичної ваги отриманих результатів і не впливають на загальне позитивне враження від роботи. Вони мають переважно дискусійний характер і засвідчують перспективність порушеної проблематики для подальших наукових студій у галузі ономастики, медіалінгвістики, прагмалінгвістики та лінгвістики тексту.

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам. Дисертація Сергія Сергійовича Притули «Структурно-семантичні та прагматичні особливості українських кінозаголовків XXI ст.» є самостійним, завершеним і концептуально цілісним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретичному та методологічному рівнях.

Уважаємо, що робота відповідає п. 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України

від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія.

26 травня 2026 року

Офіційний опонент –
кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри української літератури,
компаративістики і грінченкознавства Людмила ЮЛДАШЕВА

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА * УКРАЇНА * Код ЄДРПОУ 45307965

СТОЛИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
МЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
ВЛАСНИЙ ПІДПИС
Л. Юлдашева
(ПІБ)
ЗАСВІДЧУЮ
Нач. відд. ВК Лисогор І.В.
(посада)